

УДК 342.725:314.151.3(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-2>

Вадим КОВТУН

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: kovtun.va.v@nmu.one

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5205-9045>

Бібліографічний опис статті: Ковтун, В. (2024). Механізми публічного управління інтеграцією внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 11–19, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-2>

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЄЮ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Анотація. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні є одним із ключових викликів сучасної державної політики, актуальність якого зумовлена масштабністю міграційних процесів, що стали наслідком повномасштабного вторгнення. Установлено, що процес інтеграції потребує системного підходу, що враховує соціально-економічні, правові та регіональні особливості. У статті досліджено сучасні механізми публічного управління інтеграцією ВПО та виявлено основні бар'єри, які перешкоджають ефективному виконанню програм адаптації.

Метою роботи є розроблення практичних рекомендацій для вдосконалення політики інтеграції ВПО на різних рівнях управління, зокрема державному, місцевому та громадському. Для досягнення мети використано системний підхід, що поєднує методи аналізу нормативно-правової бази, моніторинг реалізації програм інтеграції, а також вивчення міжнародного досвіду підтримки переселенців. Дослідження проведено із застосуванням порівняльного аналізу, що дозволило встановити диспропорції в ресурсному забезпеченні регіонів.

Результати дослідження засвідчили, що основними проблемами інтеграції ВПО є відсутність довгострокової стратегії, недостатність фінансування програм житлового забезпечення, складні бюрократичні процедури реєстрації та соціальні бар'єри у відносинах між переселенцями та місцевими громадами. Виявлено, що громади з різним рівнем економічного розвитку демонструють суттєву нерівність у можливостях підтримки ВПО, що створює ризики соціальної напруги. Окремо досліджено роль громадських організацій та міжнародних інституцій, які сприяють реалізації програм гуманітарної допомоги.

У висновках акцентовано на необхідності створення єдиної національної стратегії інтеграції ВПО, яка враховуватиме регіональні особливості та забезпечуватиме гнучкість фінансових механізмів. Рекомендовано вдосконалити нормативно-правову базу, запровадити цифрові платформи для обліку ВПО, а також розширити програми перекваліфікації та соціальної адаптації. Розроблено практичні заходи для органів місцевого самоврядування, зокрема щодо створення інтеграційних центрів і залучення ресурсів місцевого бізнесу.

Перспективи подальших досліджень включають розроблення критеріїв оцінювання ефективності політики інтеграції, аналіз впливу автоматизації адміністративних процесів на доступність послуг для ВПО, а також дослідження довгострокових соціально-економічних наслідків міграційних процесів. Такий підхід дозволить не лише підвищити ефективність інтеграційних програм, але й сприятиме сталому розвитку громад, що приймають ВПО.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, інтеграція, публічне управління, соціальна адаптація, стратегії, фінансові механізми, регіональні особливості.

Vadym KOVTUN

Postgraduate Student at the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: kovtun.va.v@nmu.one

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5205-9045>

To cite this article: Kovtun, V. (2024). Mechanisms of public governance for the integration of internally displaced persons in Ukraine [Mechanisms of Public Governance for the Integration of Internally Displaced Persons in Ukraine]. *Public Administration and Local Government*, 4, 11–19, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-2>

MECHANISMS OF PUBLIC GOVERNANCE FOR THE INTEGRATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE

Abstract. *The integration of internally displaced persons (IDPs) in Ukraine is one of the key challenges of modern state policy, the relevance of which is due to the scale of migration processes resulting from the full-scale invasion. It is established that the integration process requires a systematic approach that takes into account socio-economic, legal and regional peculiarities. The article examines the current mechanisms of public management of IDP integration and identifies the main barriers that impede the effective implementation of adaptation programmes.*

The aim of the work is to develop practical recommendations for improving the IDP integration policy at various levels of government, including the state, local and public. To achieve this goal, a systematic approach was used that combines methods of analysing the legal framework, monitoring the implementation of integration programmes, and studying international experience in supporting IDPs. The study was conducted using a comparative analysis, which allowed us to identify disproportions in the resource provision of the regions.

The results of the study showed that the main problems of IDP integration are the lack of a long-term strategy, insufficient funding for housing programmes, complex bureaucratic registration procedures and social barriers in relations between IDPs and local communities. It is found that communities with different levels of economic development demonstrate significant inequalities in the ability to support IDPs, which creates risks of social tension. The role of NGOs and international institutions that facilitate the implementation of humanitarian aid programmes is also studied.

The conclusions emphasise the need to create a unified national strategy for the integration of IDPs, which will take into account regional peculiarities and ensure the flexibility of financial mechanisms. It is recommended that the regulatory framework be improved, digital platforms for IDP registration should be introduced, and retraining and social adaptation programmes should be expanded. Practical measures for local governments have been developed, including the creation of integration centres and the involvement of local business resources.

Prospects for further research include the development of criteria for assessing the effectiveness of integration policy, analysis of the impact of automation of administrative processes on the availability of services for IDPs, and research on the long-term socio-economic consequences of migration processes. Such an approach will not only increase the effectiveness of integration programmes but also contribute to the sustainable development of communities hosting IDPs.

Key words: *internally displaced persons, integration, public administration, social adaptation, strategies, financial mechanisms, regional peculiarities.*

Актуальність проблеми. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) в Україні є складною та багатовимірною проблемою, яка набуває особливої актуальності в умовах тривалої повномасштабної війни та соціально-економічних викликів. Великий обсяг переміщень населення внаслідок бойових дій створює значний тиск на приймаючі громади, державну систему соціального захисту, ринок праці, систему охорони здоров'я та освітні установи. З одного боку, необхідно забезпечити такі базові права і потреби ВПО, як доступ до житла, харчування, освіти, медицини та працевлаштування. З іншого боку, інтеграція цих осіб у громади потребує створення умов для їх соціальної адаптації, збереження культурної ідентичності та сприяння активній участі в громадському житті.

Основним викликом є відсутність цілісного та системного підходу до інтеграції ВПО, що проявляється в недостатній координації між різними рівнями влади, обмеженості ресурсів, неефективності комунікації між державними установами, громадянським суспільством та самими ВПО. Крім того, специфіка регіонального розвитку України вимагає врахування локальних особливостей кожної громади,

зокрема її економічного потенціалу, інфраструктурної спроможності та соціокультурного контексту.

Ця проблема має як наукову, так і практичну значущість. З наукового погляду необхідно дослідити ефективність наявних механізмів публічного управління інтеграцією ВПО, визначити їхні сильні та слабкі сторони, а також розробити нові підходи до управління цими процесами. Практичний аспект включає створення рекомендацій для органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямованих на підвищення ефективності політики інтеграції, оптимізацію ресурсів і сприяння сталому розвитку приймаючих громад. Це дослідження також має сприяти формуванню стратегії довгострокової підтримки ВПО, інтегрованої в загальнодержавну систему соціально-економічного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень, присвячених механізмам публічного управління інтеграцією внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні, дозволяє виділити ключові аспекти проблеми, окреслити досягнення в цій сфері та виявити прогалини, які потребують подальшого вивчення. Зокрема, в роботі Ю. Легези

та В. Шевирталова детально розглянуто механізми соціальної інтеграції ВПО, наголошено на необхідності системного підходу, що передбачає скоординовану участь державних органів, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Виявлено, що відсутність чіткої національної стратегії створює численні перешкоди для адаптації ВПО в нових соціальних умовах (Легеза Ю., Шевирталов В., 2023). В. Шевирталов також фокусує увагу на проблемах правового статусу ВПО, зокрема недоліках законодавчого забезпечення, що значно ускладнюють доступ до базових соціальних послуг (Шевирталов В., 2024).

На необхідності підвищення інтеграційної спроможності ВПО акцентує А. Дяченко у своєму дослідженні. Автором встановлено, що ключовими бар'єрами є нерівномірність ресурсного забезпечення регіонів, що створює дисбаланс між можливостями місцевих громад і потребами переселенців. Запропоновані автором підходи включають оптимізацію ресурсів і розроблення локальних інтеграційних програм (Дяченко А., 2018), Л. Тихончук і М. Боровик досліджують регіональні моделі інтеграції ВПО, наголошуючи на важливості децентралізації управління та посилення ролі місцевих громад у процесах адаптації (Тихончук Л., 2023).

У монографії під редакцією С. Булеци та ін. детально проаналізовано механізми забезпечення прав ВПО, зокрема через призму національного та міжнародного досвіду. Виявлено, що гармонізація законодавства України з міжнародними стандартами залишається критично важливим завданням для ефективного забезпечення прав переселенців (Булеца С., 2017). Е. Зейтуллаєва розглядає гендерний вимір інтеграційної політики, наголошуючи, що гендерноорієнтований підхід у соціальних програмах сприяє врахуванню специфічних потреб жінок і чоловіків (Зейтуллаєва Е., 2018).

Попри значний прогрес у вивченні інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні, залишаються аспекти, які потребують подальшого аналізу. Зокрема, встановлено недостатнє дослідження взаємозв'язків між соціально-економічними, правовими та організаційними аспектами інтеграції, що ускладнює формування системного підходу. Важливою прогалиною є брак досліджень впливу регіональних особливостей, як-от економічний розвиток, інфраструктура та демографія, на ефективність інтеграції ВПО, що обмежує адресність політик.

Мета статті – розроблення єдиної стратегії інтеграції ВПО, вдосконалення механізмів координації та впровадження сучасних цифрових

рішень, й для цього запропоновано проаналізувати сучасний стан інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні, враховуючи соціально-економічні, правові та організаційні аспекти.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні є складним процесом, який потребує збалансованого підходу, що враховує соціально-економічні, правові та організаційні аспекти. З моменту початку війни на сході України у 2014 році та особливо після повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році проблема інтеграції ВПО набула критичного значення. Спланована заздалегідь збройна агресія росії спрямована проти територіальної цілісності України, спричинила масштабні процеси внутрішньої та зовнішньої міграції населення. Станом на 1 січня 2023 року кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні перевищила 10 мільйонів, що підкреслює нагальність розв'язання проблеми їх адаптації (Легеза Ю., Шевирталов В., 2023). Основними завданнями є забезпечення доступу до житла, медицини, освіти, працевлаштування, а також правова підтримка цих осіб. Нормативно-правова база та управлінські механізми, які регулюють процес інтеграції, формують основу для розв'язання цих питань, однак їх реалізація зіштовхується з численними викликами, що ускладнюють ефективне виконання визначених цілей.

Нині інтеграція ВПО регулюється низкою законодавчих актів, зокрема Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», а також підзаконними актами, як-от Постанова Кабінету Міністрів України № 509 і Постанова Кабінету Міністрів України № 505. Попри наявність законодавчого підґрунтя, реалізація програм інтеграції часто обмежена недостатнім фінансуванням, слабкою координацією між центральними та місцевими органами влади, а також нерівномірністю регіональної підтримки.

На практиці соціально-економічні аспекти інтеграції демонструють значну нерівномірність у доступі до базових послуг. Наприклад, Програма «Прихисток», яка мала на меті забезпечення тимчасового житла для ВПО, виявилася ефективною в перші місяці реалізації, але згодом зіткнулася з проблемою недостатнього фінансування, що обмежує її довгостроковий вплив. Закон України «Про житловий фонд соціального призначення», хоча і передбачає механізми будівництва соціальних житлових приміщень, досі знаходиться на стадії реалізації, що ускладнює розв'язання питання довгострокового житла.

Таблиця 1

Соціально-економічні, правові та організаційні аспекти інтеграції ВПО в Україні

Аспект	Проблеми та виклики	Нормативна база	Механізми реалізації та інструменти
Соціально-економічний	Нестача житла, обмеження доступу до працевлаштування, нерівність у послугах	Закон України «Про житловий фонд соціального призначення»	Програми будівництва соціального житла, «Прихисток», гранти на бізнес
Правовий	Ускладнені процедури реєстрації, недостатня деталізація законодавства	Закон України «Про забезпечення прав і свобод ВПО», Постанова КМУ № 509	Мобільні центри реєстрації, спрощення процедур
Організаційний	Відсутність ефективної координації, дефіцит ресурсів на місцях ООН	Державні програми підтримки, рекомендації	Координаційні ради, залучення міжнародної допомоги

Джерело: сформовано автором.

Правовий аспект інтеграції потребує більшої деталізації в частині регулювання реєстрації та соціального забезпечення. Закон «Про забезпечення прав і свобод ВПО» закладає фундаментальні права, але його виконання ускладнюється відсутністю чіткого механізму розподілу фінансування між центральними та місцевими органами влади. Наприклад, мобільні центри реєстрації, що функціонують у віддалених громадах, суттєво покращили доступ до адміністративних послуг, однак їх кількість є недостатньою для повного покриття потреб.

Організаційна складова частина інтеграції демонструє значну варіативність у регіональному контексті. Більш розвинені громади, як-от у Київській чи Львівській областях, активно створюють координаційні ради для підтримки ВПО, тоді як менш забезпечені регіони покладаються на ініціативи громадянського суспільства і волонтерів. Наприклад, у Харківській області було реалізовано проект із залучення міжнародної допомоги для відновлення інфраструктури, що забезпечило нові можливості для соціальної адаптації ВПО.

Таким чином, сучасна практика інтеграції ВПО в Україні свідчить про наявність прогалин у нормативному регулюванні та потребу в покращенні координації, фінансування й адаптації до регіональних особливостей. Це вимагає системного підходу, який включатиме як вдосконалення законодавчої бази, так і розроблення нових інструментів управління інтеграційними процесами.

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у громади України суттєво залежить від регіональних особливостей, які включають економічну спроможність регіону, його демографічну ситуацію, інфраструктурний розвиток, доступність соціальних послуг, культурні та історичні фактори. Регіональна специфіка впливає на те,

як громади адаптуються до значного припливу ВПО, зокрема у спроможності забезпечувати їхні базові потреби, створювати умови для працевлаштування, а також сприяти їх соціальній адаптації (табл. 2).

Різні області України демонструють неоднорідний підхід до інтеграції ВПО. Такі економічно розвинені регіони, як Київська, Львівська та Дніпропетровська області, мають ширші можливості для підтримки ВПО, зокрема через активну участь громадських організацій, волонтерських рухів та міжнародних донорів. Натомість менш розвинені регіони, особливо ті, що зазнали значного руйнування інфраструктури через воєнні дії, зіштовхуються з труднощами в забезпеченні навіть базових потреб переміщених осіб.

На практиці інтеграція ВПО у громади залежить від багатьох факторів, які варіюються залежно від регіону. Наприклад, у Львівській області завдяки відносно стабільній економіці та активній участі громадських організацій, зокрема «Карітас», вдалося створити програми перекваліфікації для ВПО, що сприяє їх працевлаштуванню. Однак у регіонах, які знаходяться ближче до зон бойових дій, як-от Запорізька область, спостерігається значний тиск на соціальні служби через велику кількість переселенців, що ускладнює надання базових послуг (Логвинова М., 2019, с. 72–73).

Економічна спроможність регіонів також впливає на можливість інтеграції. У Київській області було реалізовано програму будівництва соціального житла для ВПО, що стало ефективним рішенням для багатьох переселенців. Натомість у менш економічно розвинених регіонах, як-от Чернівецька область, відсутність фінансування для подібних проєктів створює значні виклики, що призводить до перевантаження наявної житлової інфраструктури.

Таблиця 2

Вплив регіональних особливостей на інтеграцію ВПО в громади України

Регіональні особливості	Вплив на інтеграцію ВПО	Основні фактори, що сприяють інтеграції	Основні фактори, що заважають інтеграції
Економічна спроможність регіону	Зростання доступу до працевлаштування, підтримка бізнес-ініціатив	Програми перекваліфікації, залучення інвестицій	Нестача вакансій, низький рівень заробітної плати
Розвиненість інфраструктури	Доступ до житла, транспорту, освіти	Наявність соціального житла, ефективна логістика	Руйнування інфраструктури, нестача фінансування
Демографічна ситуація	Швидкість соціальної адаптації, рівень напруги в громаді	Молоді активні громади, залучення місцевих ініціатив	Перевантаження послуг, демографічне старіння
Географічна близькість до зон бойових дій	Тиск на соціальні служби, міграція в інші регіони	Підтримка гуманітарних організацій	Постійна загроза безпеці, відтік кваліфікованих кадрів

Джерело: сформовано автором.

Демографічна ситуація також є важливим фактором. У молодих та активних громадах, наприклад, у Закарпатській області, інтеграція ВПО проходить швидше завдяки залученню місцевих ініціатив і волонтерів. Натомість у громадах з населенням старшого віку, як в окремих селах Полтавської області, спостерігається менша активність у підтримці переселенців через обмежені можливості місцевого населення (Логвинова М., 2020, с. 30–31).

Управління інтеграцією внутрішньо переміщених осіб в Україні базується на системі механізмів, які включають законодавчі інструменти, адміністративні структури, фінансові програми та міжвідомчу координацію. Ці механізми формуються на основі багаторівневої моделі управління, де ключову роль відіграють центральні органи влади, місцеве самоврядування, громадські організації та міжнародні партнери. Основна мета цих механізмів полягає в забезпеченні соціального захисту, створенні умов для адаптації та інтеграції ВПО в приймаючі

громади, а також збереженні їхніх прав у нових соціально-економічних умовах (табл. 3).

На практиці центральний рівень механізмів управління відіграє ключову роль у формуванні нормативно-правової бази та фінансуванні програм. Наприклад, Міністерство соціальної політики розробляє загальнонаціональні програми підтримки ВПО, як-от адресна допомога для покриття витрат на проживання. Однак ці програми зіштовхуються з труднощами через затримки у фінансуванні та недостатню гнучкість у врахуванні регіональних потреб.

Регіональні механізми управління забезпечують виконання національних програм на місцях. Обласні адміністрації формують координаційні ради, які сприяють розподілу ресурсів та гуманітарної допомоги. Наприклад, у Дніпропетровській області ефективно діє регіональна програма реабілітації ВПО, яка включає заходи перекваліфікації та психологічної підтримки. Водночас регіони, які безпосередньо межують із зонами бойових дій, наприклад, Харківська

Таблиця 3

Аналіз наявних механізмів публічного управління інтеграцією ВПО в Україні

Рівень механізмів	Структурні елементи управління	Основні функції	Взаємодія з іншими суб'єктами
Центральний	Міністерство соціальної політики України, Кабінет Міністрів України, Офіс Президента	Розроблення законодавства, формування національних програм	Координація з міжнародними організаціями
Регіональний	Обласні адміністрації, регіональні координаційні ради	Виконання державних програм, розподіл ресурсів	Взаємодія з центральною владою та громадами
Місцевий	Громадські організації, ради громад, волонтерські ініціативи	Надання адресної допомоги, інтеграція в громади	Співпраця з регіональними структурами
Міжнародний	ООН, ЄС, міжнародні гуманітарні організації	Гуманітарна допомога, фінансування проєктів	Взаємодія з центральними та регіональними органами

Джерело: сформовано автором.

область, зіштовхуються з перевантаженням системи соціальних послуг. На місцевому рівні громади відіграють важливу роль у забезпеченні інтеграції ВПО через підтримку ініціатив, спрямованих на їх соціальну адаптацію. Наприклад, у Львівській області окремі громади запровадили програми сприяння працевлаштуванню ВПО через ваучери на перекваліфікацію. Однак у менш економічно розвинених громадах, як-от сільські райони Чернівецької області, відсутність інфраструктури значно обмежує можливості ефективної інтеграції.

Міжнародні механізми забезпечують гуманітарну та фінансову підтримку, що є критично важливою для регіонів, які зазнали найбільших руйнувань. Програми ООН і ЄС сприяють будівництву тимчасового житла, відновленню зруйнованої інфраструктури і створенню освітніх можливостей для ВПО. Наприклад, у рамках програми ООН були реалізовані проекти з відновлення соціального житла в Київській та Чернігівській областях. Проте недостатня інтеграція міжнародної допомоги в національну систему управління часто призводить до неефективного використання ресурсів (Булеца С., 2017).

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні залишається складним завданням через низку системних проблем та бар'єрів, які стосуються як обмежень ресурсного характеру, так і управлінських недоліків. Ці бар'єри формуються на перетині економічних, соціальних, адміністративних та правових факторів, що ускладнюють створення ефективних умов для соціальної адаптації та інтеграції ВПО у приймаючі громади. Одним із ключових бар'єрів є недостатність фінансових ресурсів як на центральному, так і на місцевому рівнях (Дяченко А., 2017, с. 63). Попри те, що фінансування інтеграційних програм здійснюється за рахунок державного бюджету, його обсяг не відповідає потребам, особливо в громадах, які приймають значну кількість переміщених осіб. Це призводить до обмеження доступу до житла, медичних послуг, освіти та працевлаштування.

Додатковим бар'єром є слабка координація між різними рівнями управління. Відсутність чіткої системи взаємодії між центральними та місцевими органами влади ускладнює реалізацію програм інтеграції. Наприклад, громади часто зіштовхуються з необхідністю самостійно розв'язувати питання щодо соціального забезпечення ВПО, без достатньої підтримки з боку держави. Це своєю чергою створює нерівність у наданні послуг залежно від спроможності конкретного регіону.

На практиці значним викликом є також відсутність актуальної та повної інформації про кількість і потреби ВПО в кожному регіоні. Це ускладнює планування та розподіл ресурсів, адже офіційна статистика часто не враховує значної кількості переміщених осіб, які не зареєстрували свій статус. Крім того, складні та бюрократизовані процедури реєстрації перешкоджають доступу до соціальних послуг, що особливо впливає на вразливі категорії, як-от люди похилого віку та особи з інвалідністю.

Іншим бар'єром є нестача житлового фонду для забезпечення довгострокового проживання ВПО. Тимчасові програми, зокрема розміщення в гуртожитках чи приватних будинках, лише частково розв'язують цю проблему, тоді як будівництво соціального житла потребує значних інвестицій і часу. Крім того, багато переселенців зіштовхуються з дискримінацією на ринку оренди житла, що ускладнює їх самостійне забезпечення місцем проживання.

Соціальні бар'єри включають недостатню інтеграцію ВПО в місцеві громади, що нерідко супроводжується упередженням і напруженістю у стосунках між місцевими жителями та переселенцями (Логвинова М., 2018, с. 30–31). Це пов'язано з конкуренцією за обмежені ресурси, наприклад, робочі місця, а також із культурними відмінностями. Наприклад, у невеликих громадах, де соціальні зв'язки між місцевими жителями є тісними, переселенці можуть зіштовхуватися з відчуженістю, що впливає на їх адаптацію.

Суттєвим управлінським бар'єром є низький рівень підготовки кадрів на місцевому рівні. У багатьох громадах відсутні спеціалісти, які мають досвід роботи з ВПО, що ускладнює вирішення їхніх специфічних потреб. Наприклад, у деяких сільських громадах адміністративний апарат має обмежені можливості для організації програм працевлаштування або надання психологічної підтримки.

Ефективна інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні вимагає системного підходу, що враховує потреби різних категорій переселенців, а також ресурсні можливості держави, місцевого самоврядування та громадянського суспільства. Практичні рекомендації для вдосконалення політики інтеграції мають бути спрямовані на усунення виявлених проблем і бар'єрів, які гальмують цей процес.

Органи місцевого самоврядування мають орієнтуватися на розроблення локальних програм адаптації ВПО, які враховують специфіку кожної громади. Це включає створення центрів інтеграції, де переселенці можуть отримати

доступ до інформаційних, освітніх та соціальних послуг, а також консультації щодо працевлаштування. Наприклад, упровадження ваучерів на перекваліфікацію дозволить адаптувати професійні навички ВПО до потреб локального ринку праці. Особливу увагу слід приділити підвищенню спроможності громад щодо інтеграції через залучення ресурсів місцевого бізнесу та співпрацю з волонтерськими ініціативами.

Громадські організації мають продовжувати відігравати важливу роль у реалізації програм інтеграції ВПО. Рекомендації для них включають активну участь у моніторингу потреб переселенців та розроблення проєктів, спрямованих на соціальну адаптацію та побудову взаємодії між переселенцями та місцевими жителями. Важливим напрямом є організація культурно-освітніх заходів, які сприятимуть зниженню напруженості в стосунках між місцевими громадами та переселенцями.

На практиці ці рекомендації можуть бути реалізовані через комплексний підхід, заснований на партнерстві між державними органами, місцевим самоврядуванням та громадянським суспільством. Наприклад, розроблення пілотних проєктів інтеграції в окремих регіонах із залученням міжнародної допомоги може слугувати моделлю для масштабування в інших громадах. Такі проєкти мають включати комплексні заходи – від будівництва житла до створення освітніх програм і психологічної підтримки ВПО.

Висновки. Встановлено, що інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні є багатовимірним завданням, яке потребує чіткої

координації між державними, місцевими та громадськими структурами. Основними викликами цього процесу є відсутність довгострокової стратегії, яка поєднувала б нормативно-правове забезпечення, фінансові інструменти та адаптаційні програми з урахуванням регіональних особливостей. Виявлено, що наявна система управління має значні прогалини у сфері фінансування, інфраструктурної підтримки та регіонального планування, що знижує ефективність програм інтеграції.

Рекомендації для вдосконалення політики інтеграції передбачають створення національної стратегії, яка враховує гнучкі механізми фінансування, розвиток цифрових платформ для обліку та моніторингу ВПО, а також посилення регіональних програм соціальної адаптації. Місцевим громадам рекомендовано зосередитися на розвитку інтеграційних центрів, партнерстві з бізнесом і громадськими організаціями, а також реалізації програм професійної перекваліфікації. Важливим напрямом є також розширення житлових програм із залученням міжнародних ресурсів.

Перспективи подальших досліджень охоплюють аналіз впливу автоматизації процесів на ефективність реєстрації та надання послуг для ВПО, вивчення демографічних і соціально-економічних наслідків інтеграції переселенців у громади, а також розроблення критеріїв щодо оцінки ефективності політики інтеграції. Такий підхід дозволить забезпечити сталість інтеграційних процесів і сприяти зменшенню соціальної напруги в приймаючих громадах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Легеза Ю. О., Шевирталов В. С. Публічне управління процесами соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 1. С. 125–128. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.21>.
2. Шевирталов В. С. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Таєрійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. № 2. С. 73–78. <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.2.10>.
3. Дяченко А. В. Напрями підвищення рівня інтеграційної спроможності внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. № 3. С. 62–68. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/dums_2018_3_10.pdf (дата звернення: 16.12.2024).
4. Тихончук Л., Боровик М. Публічне управління інтеграційними процесами внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади. *Механізм регулювання економіки*. 2023. № 3 (101). С. 50–54. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.101.07>.
5. Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспекти / [С.Б. Булеца, О.І. Котляр, Я.В. Лазур та ін.]; за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. О.Я. Рогача; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина; к.ю.н., доц. М.В. Менджул. Ужгород: ПІК-У, 2017. 348 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17480/1/Mechanism%20of%20Providing%20Right%27s%20of%20IDP.pdf> (дата звернення: 16.12.2024).

6. Зейтуллаєва Е. Гендерний вимір політики адаптації внутрішньо переміщених осіб. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. № 2. С. 131–137. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apdyo_2018_2_25.pdf (дата звернення: 16.12.2024).

7. Логвинова М. О. Регіональні особливості розміщення внутрішньо переміщених осіб в Україні у місцях компактного проживання. *Державна політика у сфері трудової міграції: правові, економічні, демографічні, освітні аспекти: матеріали міждисциплінарного круглого столу* (м. Київ, 18 грудня 2019 р.) / за ред. І. С. Сахарук, А. М. Магомєдової. Київ: ФОРМ МАСЛАКОВ. 2020. С. 71–76. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33352/1/I.Semenist_derzhavna%20politika%20y%20sferi%20migratsii_2020.pdf#page=71 (дата звернення: 16.12.2024).

8. Логвинова М. О. Просторово-часові особливості внутрішнього переміщення населення в Україні. *Наукові записки Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. Географічні науки*. 2020. № 2. С. 134–142. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ksuhsgs_2019_10_6.pdf (дата звернення: 16.12.2024).

9. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006 р. № 3334-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15#Text> (дата звернення: 16.12.2024).

REFERENCES:

1. Legeza, Y., & Shevitalov, V. (2023). Public management of social integration processes of internally displaced persons in Ukraine [Public management of social integration processes of internally displaced persons in Ukraine]. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, and Law*, 1, 125–128. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.21> [in Ukrainian].

2. Shevitalov, V. (2024). Pravovyi status vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Legal status of internally displaced persons in Ukraine]. *Tavriyskiy Naukovo Visnyk. Seriya: Publichne upravlinnia ta administruvannia – Tavriyskiy Scientific Bulletin. Series: Public Administration and Management*, 2, 73–78. <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.2.10> [in Ukrainian].

3. Dyachenko, A. (2018). Napriamy pidvyshchennia rivnia intehtratsiinoi spromozhnosti vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Directions for increasing the integration capacity of internally displaced persons in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia – State Administration and Local Self-Government*, 3, 62–68. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/dums_2018_3_10.pdf (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

4. Tykhonchuk, L., & Borovyk, M. (2023). Publichne upravlinnia intehtratsiinykh protsesamy vnutrishno peremishchenykh osib u pryimaiuchi hromady [Public management of integration processes of internally displaced persons into host communities]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky – Mechanism of Economic Regulation*, 3(101), 50–54. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.101.07> [in Ukrainian].

5. Buletsa, S., Kotliar, S., & Lazur, Ya., et al. (2017). *Mekhanizm zabezpechennia prav vnutrishno peremishchenykh osib: Natsionalnyi ta mizhnarodnyi aspekty* [Mechanism for ensuring the rights of internally displaced persons: National and international aspects]. (Ed. by Rogach, O., Savchyn, M., Mendzhul, M.). Uzhhorod: RIK-U. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17480/1/Mechanism%20of%20Providing%20Right%27s%20of%20IDP.pdf> (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

6. Zeitulayeva, E. (2018). Hendernyi vymir polityky adaptatsii vnutrishno peremishchenykh osib [Gender dimension of internally displaced persons adaptation policy]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Current Problems of Public Administration*, 2, 131–137. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apdyo_2018_2_25.pdf (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

7. Lohvynova, M. (2020). Rehionalni osoblyvosti rozmishchennia vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini u mistsiakh kompaktnoho prozhyvannia [Regional peculiarities of the placement of internally displaced persons in Ukraine in compact living spaces]. In *Derzhavna polityka u sferi трудової міграції: Materialy kruhloho stolu* [State policy in the sphere of labor migration: Materials of the round table]. (Kyiv, December 18, 2019) (pp. 71–76). Kyiv: FOP Maslakov. Retrieved from https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33352/1/I.Semenist_derzhavna%20politika%20y%20sferi%20migratsii_2020.pdf#page=71 (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

8. Lohvynova, M. (2020). Prostorovo-chasovi osoblyvosti vnutrishnoho peremishchennia naselennia v Ukraini [Spatial and temporal peculiarities of internal displacement of population in Ukraine]. *Naukovi zapysky Sumskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. A. S. Makarenka. Heohrafichni nauky – Scientific Notes of Sumy State Pedagogical University. Geographical Sciences*, 2, 134–142. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ksuhsgs_2019_10_6.pdf (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy «Pro zhyttovyi fond sotsialnoho pryznachennia» [The Law of Ukraine «On the social housing fund»]. (2006). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15#Text> (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].